

استان تهران
دانشگاه: هیات و علوم اسلامی
گروه فقه و مبانی حقوق
جهت دریافت درجه کارشناسی ارشد

موضوع پایان نامه:

بررسی فقهی و حقوقی

اهانت به مقدسات دینی در رابطه با آزادی بیان

استاد راهنما: آقای دکتر حسن مبینی

استاد مشاور: آقای دکتر عابدین مومنی

پژوهشگر: ثریا اکبر ادیبی

تاریخ تنظیم و نشر:

شهریور 89

دانشگاه پیام نور
دانشگاه پیام نور استان تهران

شماره
تاریخ
پیوست

تصویب نامه

پایان نامه

کارشناسی ارشد رشته فقه و مبانی حقوق اسلامی

عنوان: بررسی فقهی و حقوقی اهانت به مقدسات دینی در رابطه با آزادی بیان

ساعت 13/30-15

تاریخ و روز دفاع: 89/8/8 شنبه

درجه ارزشیابی: عالی

نمره: ۱۹ نوبت دوم

اعضاء هیأت داوران:

ردیف	سمت	نام و نام خانوادگی	مرتبه علمی	امضاء
1	استاد راهنما	دکتر حسن مبینی		
2	استاد مشاور	دکتر عابدین موحدی		
3	استاد داور	دکتر صبری		
4	استاد داور	دکتر داور زنی		

ری

طاب
امان
اراه

تقدیم به :

پیامبر اسلام، حضرت خاتم الانبیاء محمد مصطفی (ص)

یگانه دخت رسول، اسوه تقوی، حضرت زهراء (س)

منجی عالم بشریت بقیة الله اعظم حضرت مهدی (عج)

تقدیر و تشکر

شکر و سپاس به درگاه ایزد منان و درود بیکران به ارواح پیامبران
سلام به محضر تمامی اوصیاء و حضرت ولی عصر (عج)

برخود فرض میدانم از همه کسانی که در این مجموعه مرا یاری کرده اند تشکر نمایم زیرا «من لم یشکر المخلوق لم یشکر خالق».

مراتب سپاس خود را از اساتید محترم: **جناب آقای دکتر حسن مبینی** استاد راهنما

و **جناب آقای دکتر عابدین مومنی** استاد مشاور که در به انجام رساندن این پایان

نامه، از مشاوره و راهنمایی های پی در پی آنان برخوردار بوده و نیز از هدایت و ارشاد

همه ی اساتید منطقه که همیاری نمودند، نهایت تشکر را دارم.

و همچنین مراتب سپاس از تلاش بی دریغ همسر و فرزندانم که با صبر، بردباری و مهربانی، همراه همیشگی من
در تدوین و تنظیم این پایان نامه بوده اند.

ثریا اکبر ادیبی

ایران - تهران

ارزشهای دینی و گام نهادن در مسیر خداجویی، خداشناسی و خداپرستی است.

توهین به مقدسات نمایشی است از هجران وجدایی آدمیان از ارزشهای دینی و حرکت به سمت وسوی مادیگری .

حفظ حریم مقدسات در جامعه برای امنیت و صلح لازم و ضروری است. کسی حق ندارد بانام آزادی به مقدسات دیگران توهین نماید.

در قانون و شرع برای اهانت کننده مجازاتی در نظر گرفته شده است . این مجازات منافاتی با آزادی بیان ندارد . زیرا احکام شریعت با عدالت خداوند مرتبط است و وضع آن عادلانه است . و هیچ نظام سیاسی ، آزادی بی قید و شرط رانمی پذیرد .

قانون گذار از مقدسات و توهین تعریف دقیق ارائه نداده است و تشخیص آن را به عرف و فقهاء واگذار نموده است . در منابع فقهی و حقوقی غیر از ذکر مصادیق ، تعریف روشن بیان نشده است . مصداق روشن مقدسات در درجه اول ذات باری تعالی و هر آنچه به او انتساب دارد ، می باشد . توهین و اهانت می تواند در قالب گفتار ، کردار ، کتابت حتی اشاره ابراز گردد .

اصول و روش نگارش در رساله به صورت نقل ، توصیف ، تحلیل و تطبیق قانون شرع با حقوق می باشد . روش جمع آوری اطلاعات از طریق کتابخانه و رجوع به سایت اینترنتی بوده است .

امتیاز این رساله ، در تطبیق کیفر توهین به مقدسات در قانون شرع و حقوق با آزادی بیان بوده است که در هیچ رساله و کتابی این دو موضوع در کنار هم مورد نقد و بررسی قرار نگرفته است . بنابراین میتواند یک منبع فقهی و حقوقی منسجم برای اساتید و دانشجویان حقوق و وکلای دادگستری باشد . انشاءا...

کلید واژها: اهانت ، توهین ، سب ، مقدسات ، دین ، آزادی ، آزادی بیان .

فهرست مطالب

چکیده

مقدمه

فصل اول: مبانی تحقیق

بخش اول: کلیات

4	1-1-1- بیان مسئله
4	2-1-1- سوالات
4	3-1-1- فرضیه
5	4-1-1- پیشینه تحقیق
6	5-1-1- ضرورت و اهداف
6	6-1-1- کاربرد تحقیق
6	7-1-1- روش تحقیق
7	8-1-1- ساختار تحقیق

بخش دوم: مفهوم شناسی

9	1-2-1- مقدسات
10	2-2-1- دین
10	3-2-1- توهین و اهانت
11	4-2-1- سب
12	5-2-1- افتراء
12	6-2-1- قذف
12	7-2-1- آزادی
-1	1-7-2-1- انواع آزادی
14	2-7-2- آزادی فکر و اندیشه
۱۵	3-7-2-1- عقل و آزادی
17	4-7-2-1- آزادی بیان
17	1-8-2-1- تفاوت افتراء و توهین
17	2-8-2-1- تفاوت قذف و توهین
18	3-8-2-1- اشتراک و تفاوت قذف و افتراء

19	4-8-2-1- تفاوت جرم توهین با جرائم مشابه
19	1-9-2-1- مصادیق توهین
19	2-9-2-1- مصداق ساب
20	1-10-2-1- تشخیص مقدسات در قانون
22	2-10-2-1- تشخیص اهانت در قانون

فصل دوم: اهانت به مقدسات دینی

بخش اول: بررسی کیفر توهین در آیات

24	1-1-2- نهی از دشنام گویی
27	2-1-2- رعایت احترام به مقدسات جامعه دینی
28	3-1-2- ضرورت ادب وعدم توهین به پیامبر
31	4-1-2- اهداف استهزاءکنندگان
31	1-4-1-2- بی‌اعتنائی به مقدسات
32	2-4-1-2- سست کردن ایمان
33	3-4-1-2- نداشتن ادب
33	5-1-2- راهکار عملی قرآن با اهانت کنندگان
33	1-5-1-2- عدم همشینی
34	2-5-1-2- عدم دوستی
35	6-1-2- علت نهی از محبت به کفار
36	7-1-2- حکم استهزاء و ارتداد در قرآن

بخش دوم: بررسی توهین در فقه

38	1-2-2- اهانت از مصادیق ارتداد
39	2-2-2- ارتداد
40	3-2-2- مجازات و کیفر مرتد
41	4-2-2- موجبات ارتداد
41	1-4-2-2- استهزاء خداوند و پیامبر و آیات الهی
42	2-4-2-2- هتک مساجد
43	3-4-2-2- هتک مشاهد مشرفه
44	4-4-2-2- هتک نسبت به مادر پیامبر (ص)
45	5-4-2-2- هتک به فاطمه زهراء (س)

- 45 2-2-4-6-هتک سایر اهل البیت (ع)
- 47 2-2-5-1-حکم سب انبیاء عظام
- 49 2-2-5-2-حکم سب النبی والائمہ (ع)
- 51 2-2-5-3-حکم اهانت به مقدسات دینی از نگاه علمای اهل سنت
- 51 2-2-5-3-1-فقه شافعی
- 52 2-2-5-3-2-فقه حنفی
- 53 2-2-5-3-3-فقه مالکی
- 53 2-2-5-4-3-فقه حنبلی
- 54 2-2-6-کشتن دشنام دهنده به پیامبر بدون اذن

فصل سوم: آزادی

بخش اول: آزادی در مطبوعات

- 61 3-1-1-1-مربطه همراه با احترام
- 62 3-1-2-2-مفاهیم و عناصر آزادی مطبوعات
- 63 3-1-3-3-دانش مقدس جرم شناسی
- 63 3-1-4-4-فلسفه وضع قوانین
- 64 3-1-5-5-مقایسه مجازات در دین و قانون
- 66 3-1-6-6-فلسفه مجازات در اسلام
- 67 3-1-7-1-1-فرازهایی از قانون کیفر مطبوعاتی
- 71 3-1-7-2-2-قانون استفساریه نسبت به کلمه اهانت
- 73 3-1-8-8-تطبیق مجازات سب النبی والائمہ در فقه اسلامی
- 75 3-1-9-9-حرمت نشر کتب ضلال در فقه اسلامی
- 77 3-1-10-10-وجه اشتراک منطقی مطبوعات و آزادی
- 78 3-1-11-11-محدویت آزادی بیان

بخش دوم: نسبت کیفر توهین و آزادی بیان

- 83 3-2-1-1-آزادی یک نیاز فطری
- 84 3-2-2-2-ضرورت وفایده آزادی

86 3-2-3-حقیقت و ماهیت آزادی
88 4-2-3-آزادی موردقبول شریعت
90 5-2-3-ضرورت وجود احکام در دین
90 6-2-3-قلمرو آزادی بیان در قانون
94 7-2-3-آزادی بیان در اسناد حقوق بشر
96 8-2-3-آزادی بیان در اعلامیه اسلامی
97 9-2-3-تفاوت عمده نظام حقوق اسلام و حقوق بشر
100 1-10-2-3-آزادی در آیات
101 2-10-2-3-روایات سیره معصومین
105 11-2-3-آزادی بیان و ارتداد
۱۰۸ 12-2-3-شبه تعارض اعدام مرتد با آیه شریفه "لا اکراه فی الدین"
110 13-2-3-لزوم رعایت مقررات و ارزشها و مقدسات هر جامعه
114 14-2-3-مجازات شرعی مساوی با عدالت
115 15-2-3-نتیجه بحث
117 فهرست منابع
123 چکیده لاتین

مقدمه

باتوجه به شناخت و عظمت جایگاه مقدسات دینی و حفظ حرمت آن در جامعه و ایجاد شبهه آزادی بیان، دشمنان دین سعی دارند برای سست کردن ایمان مذهبی مردم، باتوهین و استهزاء در نظم جامعه اختلال ایجاد کنند. این مسئله از دیرباز روش آنان بوده است.

قرآن به مؤمنین دستوری دهد هیچگاه به مقدسات کفارتوهین نکنید. زیرا آنها با تعصب خاص خود به مقدسات شما توهین می کنند.

بنابراین قوانین فقه و حقوق برای ایجاد نظم در جامعه دینی، کیفر و مجازاتی در نظر میگیرد. و اگر این مجازات را به بهانه آزادی بیان سلب کنیم در حقیقت امنیت و آسایش عمومی را در جامعه مختل کرده ایم. این مجازات و محدودیت برای بیان، عین آزادی است و مورد پذیرش همه ی ادیان الهی و غیر الهی است.

باید دانست که احکام شریعت با عدالت خداوند مرتبط است و وضع آن عادلانه است و هدف دین به کمال رساندن انسانها به فضائل اخلاق و اصلاح و سازندگی فرد و اجتماع است. انسان فاسد و خاطی باید معالجه شود. تشخیص این امر با متخصص در دین است و قانونگذار خداست که متولی اجرای آن پیامبر و ائمه (ع) هستند. در حکومت اسلامی متولیان با توجه به قوانین شرع آن را اجراء میکنند.

فصل اول:

مبانی تحقیق

بخش اول

کلیات

1-1-1- بیان مسأله

اهانت در لغت به معنای خوار کردن و تحقیر کردن کسی یا چیزی با گفتار یا کردار و در اصطلاح: عملی که به حیثیت طرف مقابل لطمه وارد کند .

مقدسات در درجه اول ذات باریتعالی است و بعد از آن، هر آن چیزی که به نحوی به خداوند انتساب دارد . هدف از مقدسات دینی، در این رساله بررسی مقدسات دین اسلام است .

آزادی بیان در قانون و شرع، مطلق نیست و برای آن محدودیت قائل هستند. واگر کسی از این حدود خارج شود، قانون و شرع برای انسان خاطی مجازات و کیفر قائل است و این کیفر و مجازات منافاتی با آزادی بیان ندارد . عدم کنترل بیان و دادن آزادی مطلق به افراد، موجب هرج و مرج و بی نظمی در جامعه می‌گردد بنابراین قانون و شرع برای حفظ مصالح فرد و جامعه مجازاتی در نظر گرفته است .

متأسفانه در قانون قلمرو اهانت مشخص نبوده و آن را به فقهاء و عرف واگذار نموده است .

در این رساله سعی شده است نسبت بین کیفر توهین و آزادی بیان بررسی شود . امید است پژوهشگر در حد توان توانسته باشد حق مطلب را اداء کرده باشد .

1-1-2- سوالات

۱- قلمرو و مصادیق مقدسات و اهانت و کیفر آن در شرع و حقوق چیست ؟

۲- آیا کیفر در اهانت به مقدسات دینی با آزادی بیان منافات دارد ؟

1-1-3- فرضیه

۱- مقدسات در شرع، در درجه اول ذات باریتعالی است و هر آن چیزی که به نحوی به خدا انتساب دارد . ولیکن در قانون قلمرو توهین مشخص نیست و تشخیص آن به فقهاء و عرف نهاده شده است

۲- کیفر و مجازات در اهانت به مقدسات دینی با آزادی بیان منافات ندارد .-

1-1-4- پیشینه تحقیق

حمایت از حیثیت، شرف و کرامت انسانی و معنوی بشر از دیر زمان در طول تاریخ مورد توجه ادیان الهی و قوانین موضوعه ی بشری قرار گرفته و هرگونه ستیز و تعرض به حیثیت، شرافت و مقام روحانی انسان تحت عناوینی همچون: افترا، قذف، توهین و ... قابل تعقیب کیفری و مستحق جزا و عقوبت اخروی یا مجازات دنیوی شناخته شده است.

اهداف استهزاء کنندگان به مقدسات دینی، سست کردن جایگاه نبی، اختلال در ایمان مذهبی مردم و بی اعتبار کردن دین از نظرها می باشد.

در بررسی منابع اسلامی، کتب زیادی در زمینه اهانت به مقدسات دینی نگاشته شده است اما هر یک به بعدی از ابعاد پرداخته است در کتب فقهی و حقوق به کیفر ساب النبى و الاثمه اشاره شده و بحث آزادی بیان نیز در کتب مستقل دیگر مورد بحث قرار گرفته است.

پایان نامه ای که این دو بحث را در کنار یکدیگر مورد بررسی قرار دهد یافت نشد لذا نگارش این رساله می تواند جواب پرسش خصوصاً نسل جوان درنسبت کیفرتوهین و آزادی بیان باشد. و امید است که این تحقیق مقدمه ای باشد برای تحقیقات کاملتر بعدی . انشاء...

1-1-5- ضرورت و اهداف

موضوع اهانت به مقدسات از دیرباز در طول تاریخ در برابر دعوت پیامبران الهی بوده است. وتابه امروز همین به کتاب خدا و پیامبر و مکانهای مقدس ادامه دارد. دشمنان دین چون منافع خود را در برابر دین در خطر می دیدند به هر وسیله در قالب گفتار یا کردار به توهین و استهزاء دین می پردازند .

لذا شناخت جایگاه و عظمت مقدسات دینی و حفظ حرمت آن، برای برقراری بقاء حیات اجتماعی لازم و ضروری است تا جامعه تعادل اخلاقی خود را از دست ندهد .

باتوجه به اینکه آزادی بیان از اصول حقوق بشر می باشد. توهین به مقدسات دینی ممکن است از این جهت متعارض با حقوق بشر تلقی گردد. لذا بررسی این پدیده از نظر فقهی جهت رفع این سوء تفاهم اهمیت دارد. این رساله سعی دارد اهداف خود را در طی چند فصل پاسخ گوید :

1- بیان کیفر و مجازات دنیوی و اخروی توهین به مقدسات باتوجه به آیات و روایات و حقوق ایران

2- قلمرو آزادی بیان در مطبوعات و عدم تنافی کیفر و مجازات با آزادی بیان

امید است با توجه به اهمیت موضوع، حرمت مقدسات در جامعه حفظ شود تا صلح و امنیت برقرار شود.

1-1-6- کاربرد تحقیق

با توجه به مطرح شدن احکام فقهی و حقوقی، این رساله می تواند در اجرای حکم برای قضات محترم و نیز تئوری پردازی در این مسأله یک منبع فقهی و حقوقی منسجم باشد . و استفاده کنندگان از نتیجه پایان نامه ، دستگاههای اجرایی دادگستری و وکلای محترم، دانشجویان و اساتید و علمای حوزه علمیه می تواند باشد .

1-1-7- روش تحقیق

با توجه به اینکه موضوع تحقیق، از نوع پژوهش دینی است. پژوهشگر با رجوع به منابع و متون دینی از روش توصیفی از طریق استدلال به بررسی مطلب پرداخته است . روش جمع آوری اطلاعات به صورت کتابخانه ای بوده است . روش و ابزار گرد آوری اطلاعات از طریق مطالعه، تحقیق، تحلیل و توصیف بوده است .

1-1-8- ساختار تحقیق

این پژوهش در سه فصل به رشته تحریر در آمده است :

فصل اول شامل دو بخش می باشد:

بخش اول: کلیات تحقیق شامل طرحنامه پژوهشی (پروپوزال) می باشد .

بخش دوم: مفهوم شناسی که مبانی تحقیق، از نظر مفهوم و مصداق در قانون و شرع مورد بررسی قرار گرفته است.

فصل دوم بحث توهین به مقدسات است . شامل دو بخش می باشد .

بخش اول : تأکید قرآن به رعایت ادب نسبت به مقدسات همه ادیان ، و ضرورت ادب نسبت به مقدسات

اسلام، و کیفر توهین کننده در آیات مورد بررسی قرار گرفته است .

بخش دوم : به بررسی روایات معتبر از معصومین نسبت به کیفر توهین کننده پرداخته شد . به اجماع همه ی

فقها، جزای سب النبی قتل است و سب پیامبران عظام و ائمه (ع) را ملحق به سب النبی دانسته و حکم آن نیز قتل

است .

فصل سوم بحث آزادی بیان مورد نقد و بررسی قرار گرفت . شامل دو بخش است:

بخش اول: محدوده و قلمرو آزادی مطبوعات در قوانین حقوقی اشاره شد .

بخش دوم: نسبت کیفر توهین به مقدسات دینی در رابطه با آزادی بیان در فقه و حقوق بیان شد . و با دلایل عقلی

و نقلی ثابت شد که حفظ ارزشهای دینی واجب و مجازات اهانت کننده برای امنیت جامعه و اصلاح او، لازم

و ضروری است و منافاتی با آزادی بیان ندارد .

بخش دوم

مفهوم شناسی

مفهوم «تقدس» همواره یکی از متداول ترین مفاهیم کاربردی در زندگی انسان بوده است. انسان ها با توجه به قداستی که برای برخی چیزها همچون خدا یا خدایان، زمان ها، مکان ها، اشیاء و حتی افراد قائل می شوند، نقش قابل توجهی را در صحنه روابط اجتماعی ایفا می کنند. لذا معنای این واژه در فرهنگ لغت عبارتست از:

1-2-1- مقدسات

-مقدسات جمع مقدسه است از ریشه قدس و به معنای پاک، پاکیزه، منزه، مرد خدا که از منهیات بپرهیزد. پارسا و آنچه از نظر دینی مورد توجه و تقدیس قرار گیرد، آمده است¹

به معنای پاک، پاکیزه، منزه به پاکی، خوانده شده است و همچنین بهشت و جبرئیل هم به کار می رود.²

(قدس، مقدس) نیز به همین معناست. میرچالیاده این کلمه را به معنای کامل بودن، کمال holy کلمه

یعنی شکسته، بسته، ناقص و ناخوش است. Un holy در هستی و خوشی دانسته که نقطه مقابل آن

مساجد که تقدس آن ها به دلیل تعلق آن به خداوند و حاکمیت روح الهی (تجربه دینی) بر آن است، باید با

وضو و طهارت به آن ها وارد شد. و زن ها در ایامی که بنا بر احکام دینی نمی توانند با طهارت باشند، از آمدن

به مساجد منع شده اند. همه اینها دلیل بر تقدس مساجد می باشد

آیت الله محمد تقی جعفری (رحمه الله) می فرماید :

¹ - معین، محمد، فرهنگ فارسی معین، ج 4، ص 4291

² - دهخدا، علی اکبر، لغت نامه دهخدا، ج 13، ص 18826

اعم بودن دایره مقدسات نسبت به دین، به عنوان مثال، آزادی و پرچم در نزد بعضی ملت ها از امری بسیار مقدس هستند اما در حیطة دین نمی گنجد .

بنابراین هر چند تفکیک امور به امور مقدس و نامقدس مهم است، اما آنچه احتمالاً از اهمیت بیشتری برخوردار می باشد تجربه قدسی است که مؤمنان با حضور مکرر در مکان ها و زمان های مقدس باز می یابند. نگرش به دین از این دیدگاه نگرش به ذات دین است ، در حالی که تفکیک امور به مقدس و نامقدس توجه به یکی از ویژگی های دین می باشد. در نگرش دوم، (تجربه قدسی) دین و دین شناسی موضوع خود را، که همان ماورای طبیعت است، از دست نخواهد داد و همچنین حضور باشکوه مؤمنان در مکان ها و زمان های مقدس و اجرای مراسم و آیین توجیه پذیرتر خواهد بود¹

1-2-2- دین

دین در لغت به معنای پاداش ،اسلام، عادت، سیرت، کیش ، پرهیزکاری ، هر چیزی که بدان عبادت خدا کرده شود.²

-هر چیزی که با آن خدا را عبادت می کنند، شان، عادت، طاعت، بندگی³

-ملیت، مذهب، پارسایی، چگونگی، پاداش و کیفر⁴. در این پژوهش منظور از دین، دین اسلام میباشد.

1-2-3- توهین و اهانت در لغت و اصطلاح

توهین در لغت خوار کردن ، پست کردن ، سبک شمردن و لزوماً متضمن اسناد و اخبار نمی باشد بلکه به نحوی از انحاء در حیثیت متضرر جرم نوعی وهن وارد می نماید به عکس افترا (موضوع ماده 697 ق.م.ا) که متضمن اسناد است⁵.

(اهانت) کاری (قول - اشاره - عمل) که متضمن اسناد و اخبار نبوده و به نحوی از انحاء در حیثیت متضرر از این جرم نوعی وهن وارد کند .(استفاده از ماده 272 قانون جزا با رعایت تقابل آن با مواد قبلی که راجع به افترا بود) افترا متضمن اسناد imputation است و حال اینکه توهین غالباً با الفاظ فحش و تحقیر محقق میشود و اشاره

¹ - <http://www.aftab.ir/>

² - سیاح ،احمد ،فرهنگ بزرگ جامع نوین مصور ،ص 443

³ - افرام البستانی ،فواد ،فرهنگ جدید عربی فارسی ،ص 168

⁴ - مهیار ،رضا ،فرهنگ ابجدی ،ص 403

⁵ - شکری ،رضا ،قانون مجازات اسلامی - ص 454

یا عمل هم قائم مقام همین الفاظ میباشند. ممکن است در جرم توهین جرم از طرف مجنی علیه تحریک شده باشد در اینصورت مجازات خفیف خواهد شد.

بنابراین در توهین:

اولاً: الفاظ (یا اشاره یا عملی) که به حیثیت طرف لطمه وارد کند بکار می رود به معنی الفاظ ذاتا موهن نیست ولی طرز تلفظ موهن است به معنی الفاظ در معنی ازمنه یا امکانه موهن است.

ثانیاً: با ملاحظه شخصیت طرف باید موهن بودن لفظ محرز شود این عنصر را ماده 272 قانون جزا نیاورده است. ثالثاً: قصد توهین، عنوان هتک حرمت اعم از افترا و توهین است.¹

اهانت ممکن است بصورت گفتار، فعل، ترک فعل، یا کتابت انجام شود و ضابطه تشخیص آن با توجه عرف جامعه در هر زمانی و مکانی متغیر است و نهایتاً دادگاه رفتار مرتکب جرم را مشخص میکند.²

1-2-4- سب در لغت و اصطلاح

دشنام، بدگویی، کلمه ای که طرف را تحقیر کند که در دین مبین اسلام نهی شده است.³ سب ؤ: به او دشنام داد.⁴

سب ة: دشنام داد او را، پی زد او را⁵

به معنای ناسزا گفتن و دشنام است و اخص از توهین است زیرا لزوماً لفظ است و توهین اعم از لفظ و فعل میباشد. به نظر میرسد هرگاه کسی اعمال و رفتار زشت و ناپسند را به پیامبر (ص) نسبت دهد مشمول حکم سب النبی میگردد و در سایر موارد از حکم سب النبی خارج است و لیکن گفته شده سب و توهین یک معنا دارند و تفاوت کیفر آن در توهین شونده است، بدین معنا اگر توهین یا دشنام نسبت به پیامبر اسلام صورت گیرد مجازات آن قتل است و لیکن اگر توهین به مقدسات اسلام یا انبیاء عظام و... صورت گیرد و کیفر آن حبس از یک سال تا پنج سال است.⁶

¹ - جعفری لنگرودی، محمد جعفر، ترمینولوژی حقوق، - ص 182

² - گلدوزیان، ایرج، محشای قانون مجازات اسلامی - ص 251

³ - سیاح، احمد، دائرةالمعارف سیاح - - ص 781

⁴ - مهیار، رضا، فرهنگ ابجدی عربی - فارسی - ص 473

⁵ - سیاح، احمد، فرهنگ بزرگ جامع نوین عربی - فارسی مصور - - ص 600

⁶ - گلدوزیان، ایرج، محشای قانون مجازات اسلامی - ص 251